

ירמו לאנשים גדולים הפורשים מהבלי עוה"ז ועובדים שלא ע"מ לקבל פרס בלתי לה' לבדו קסבר אסור להשתמש לאורה דוגמת רבינו הקדוש שאמר לא נהנתי מעוה"ז אפי' באצבע קטנה דכ' קדשים תהיו קדש עצמך במותר לך שהאדם קדוש כהקדש שאסור בהנאה ואסור להשתמש ולהנות מגופו ובוה הבחי' הי' רבי ולכך נקרא רבינו הקדוש ולא נהנה אפי' באצבע קטנה רק למצוה דמצות לאו להנות נתנו שמותר גם בהקדש ומשו"ה כבתה אין זקוק לה דהוא כש"ה שפטור על הכל חוץ פשיעה אמרוה קמי' דאביי משמי' דר' ירמי' ולא קבלה דבברכות (דף ס"א) הרואה ירמי' בחלום ידאג מן הפורענות וע"כ לא קבל הא דאל"ל דבדאגת פורענות ההכרח להשתמש לאור המצות כמ"ש בשבת (דף מ"ט) מה יונה כנפי' מגינות עלי' אף ישראל מצות מגינות עליהן ובאבות (פ"ד) תשובה ומע"ט כתריס בפני הפורענות אמרוה משמי' דר' יוחנן וקבלה דבברכות (שם) הרואה חנינא חנני' יוחנן נסי נסים נעשו לו ושוב אף דאל"ל יבטח בהשי"ת שיעשה לו נס במתנת חנם והבן :

(בס' נס לשושנים גרפס בשמי פלפולים לחנוכה)

ישראל נעשו צבור שכ"א ידע את חטאיו ושב עליהם בהכנעה ושפלות והתבטל לחבירו והתאחדו כאחד ומשו"ה טומאה הותרה בציבור ואף במנורה משום כח המנורה והתורה שהאירה להם מקודם אבל אז שעמדו עליהם מלכות יון הרשעה להשכיחם תורתך וטמאו כל השמנים שפגמו הכל עד שלא נשאר להם כח המנורה והתורה ל"ה להם הארה לתשובה והתבטלות ול"ה בבחי' צבור כלל לכך הוצרך הנס אבל אחר שזכו למנורה שהאירה להם שוב נעשו צבור וטומאה הותרה בצבור ושפיר היו יכולים לעשות המנחות וכל הקרבנות והבן :

(לב) בשבת (דף כ"א) אר"ה וכו' ג"ל עפמ"ש דאדם הוא בעולם כשומר כמ"ש (פ' בראשית) לעבדה ולשמרה ורב הונא ירמו לאנשים פשוטים שמגמתם להרבות הון קסבר מותר להשתמש לאורה לעשות מצוה כדי להשיג שכר ולהנות מעוה"ז בדברי רשות ומשו"ה כבתה זקוק לה דדינם כשואל שכל הנאה שלו וחייב באונסים ויש כש"ש שעושה לש"ש ולהנאת עצמו וחייב בגו"א שקרוב לאונס וע"כ צריך לזהר הרבה שלא יכשל ורב חסדא הוא בחי' רב חסד לפמשה"ד קסבר מל"ל ומ"מ כאז"ל שהשי"ת בחסדו הגדול מטיב לכל ודן אותם כש"ח שאינו חייב אלא על פשיעה ורב

ויגש

ונ"ל הטעם שנתן לבנימין שלש מאות כסף דהוא שלש מאות סלעים כמ"ש התרגום משום דיוסף גרם בזיון לבנימין כמ"ש במד"ר (פצ"ב) וימצא הגביע באמתחת בנימין כיון שנמצא הגביע א"ל מה גנבא בר גנבתא ומבואר ברמב"ם (פ"ו מהת"ת הי"ב) ובטוי"ד (סי' רמ"ג) והוא מירושלמי ב"ק (פ"ח ה"ו) דהמבזה ת"ח קונסין אותו לטרא זהב בכ"מ ונותנין אותה לחכם עיי"ש ובבכורות (דף נ') פירש"י לטרא מנה דהוא כ"ה סלעים (ומ"ש הרמב"ם (פ"ג מהח"מ ה"ה) משקל ל"ה דינר מן הזהב צ"ע דבפה"מ בתרומות (פ"י מ"ח) כ' בעצמו דלטרא מאה זוז עיי"ש) ובתוס' שם כ' בשם

(א) לכלם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות במגילה (דף ט"ז) אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו כו' א"ר בנימין בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר ומרדכי יצא כו' ופי' הגר"א מוילנא זצ"ל דלא שינה את בנימין מיתר השבטים דה' חלפות שמלות של בנימין ל"ה שוים יותר מחלפות שמלות שנתן לכ"א מהאחים עיי"ש ותמוה דהא שינה אותו מן שאר האחים במה שנתן לו שלש מאות כסף וגם מה טעם בזה (ועמ"ש בידי משה וז"א (פ' וישב) בשם הר"ג והחזקוני) :

ר"ת דוהב כמשקל של כסף שוה י"ב פעמים כשל כסף עיי"ש נמצא דלטרא זהב דהוא משקל כ"ה סלעים שוה י"ב פעמים כ"ה סלעים של כסף וזה שלש מאות סלעים א"כ במכוון מה שנתן יוסף לבנימין שלש מאות כסף בשביל שגרם לו בזיון ואכ ממ' לק"מ מה ששינה אותו מן שאר השבטים כיון דהי' מגיע לו כן ע"פ דין וז"פ וברור:

(ב) עי"ל דהטעם שנתן לבנימין שלש מאות כסף דהוא שלש מאות סלעים כמ"ש התרגום משום דבפעם הראשון כשבאו השבטים לשבר אוכל השיב כספיהם איש אל שקו וכסף התבואה של כ"א הי' במכוון שלש מאות סלעים וכיון דבנימין ל"ה בתחילה עמהם ע"כ נתן גם לבנימין שלש מאות כסף ממילא לא שינה אותו משאר השבטים דאדרבה עשה כן כדי להשוותו אליהם:

והחשוב בזה דהנה השבטים קנו תבואה על שנה אחת כמו שנרמז במ"ש יעקב רדו שמה ופירש"י שיהיו רד"ו שנה במצרים ויוסף א"ל כעת מהרו ועלו אל אבי וגו' רדה אלי אל תעמוד לרמז רד"ה שנה דכבר עבר שנה אחת והנה בס' הקנה כ' דיש לחשוב שנה ש"ס ימים והנה שיעור אכילה ליום יש ללמוד מהמן דכ' (פ' בשלח) עומר לגלגולת ובעירובין (דף פ"ג) האוכל כמדה זו ה"ז בריא ומבורך עיי"ש א"כ נצרך לאדם אחד לשנה אחת ש"ס עומרים ובשבת (דף ט"ו) כ' התוס' בשם הירושלמי דמ"ש והעומר עשירית האפה הוא היינו עשירית מלבר ואפה הוא רק תשעה עומרים עיי"ש נמצא דש"ס עומרים הם ארבעים אפות ואפה שלש סאה עולה ק"כ סאה לשנה אמנם ביעקב אבינו כ' (פ' ויצא) וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך ומפרש בכתובות (דף נ') דהיינו חומש עיי"ש ממ' כיון דהי' צריך למאכלו ק"כ סאה לשנה הוצרך לקנות ק"ג סאה דלאחר שיפרוש חומש ישאר ק"כ סאה:

והנה כ"כ לעיל (מקץ טז) דעשרה אחי יוסף קנו תבואה עבור שמונים נפש דבפרשה זו כ' כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי יריכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים

ושש ויש לחשוב גם את יעקב ובלהה וגם התאומות שנולדו עם כל שבט ותאומה יתירה שנולדה עם בנימין כמ"ש רש"י (פ' וישלח) הרי י"ב נשים ובס"ה שמונים נפש נמצא דכ"א מעשרה אחי יוסף קנה תבואה עבור שמונה נפש וכיון דלנפש אחד צריך ק"ג סאה לשנה עולה לשמונה נפש י"ב מאות סאה לשנה:

והנה בפאה (פ"ח מ"ז) מבואר דסתם שער של תבואה הוא ארבע סאים בסלע עיי"ש נמצא דשנים עשר מאות סאה עולה שלש מאות סלעים א"כ מכוון ממש דכסף המושב לכ"א מהשבטים הי' שלש מאות סלעים וכיון דבנימין ל"ה בתחילה עמהם נתן לו כעת שלש מאות כסף וזה פלא:

(ג) עי"ל החשבון דכסף המושב בפעם הראשון הי' שלש מאות סלעים

דהנה יש לדקדק מה דבפעם השני נאמר מלא את אמתחות האנשים אכל כאשר יוכלון שאת וגו' מה שלא נאמר כן בפעם הראשון ונ"ל דהוא עפמ"ש בב"מ (דף פ') דמשא חמור לתך דהוא ט"ו סאים וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב שלשה קבין עיי"ש מבואר דעד שלשה קבין יכול להוסיף יתר על משאו וא"כ א"צ לדקדק במכוון כאשר יוכלון החמורים שאת דיכול להוסיף מעט יותר ואף דצוה להשיב כספיהם איש אל שקו מ"מ ל"ה כדי שלשה קבין ול"ה צריך לדקדק לכוון כשיעור משא חמור אבל בפעם השני דצוה יעקב וכסף משנה קחו בידכם אז הי' עולה משאוי הכסף שלשה קבין ובב"מ שם מבואר דנפח קשה כמשאוי עיי"ש פלוגתא דאב"י ורבא ממילא כיון דכסף אין לו נפח כתבואה הוא נחשב כפחות מעט ויכול להוסיף משקל שלשה קבין במכוון ע"כ צוה בפעם השני כאשר יוכלון שאת היינו משא חמור במכוון דהוא לתך כדי שיוכל להשיב כסף איש בפי אמתחתו דכסף משנה הוא משקל שלשה קבין ומחמת שאין לו נפח יכולים להוסיף על משאוי החמור מעתה נחשוב כמה סלעים יש בכסף משקל שלשה קבין הנה בפה"מ להרמב"ם בתרומות (פ"ז מ"ח) כ' דלוג הוא משקל שני

הראוי להוסיף על המשאוי ומבואר בב"מ (דף פ') כמה יוסיף על משאו ויהא חייב שלשה קבין אך כ"כ לעיל דכסף שאין לו נפח כתביאה יכול להוסיף משקל שלשה קבין דנחשב כפחית מעט והנה בשו"ת חוט השני מביא בשם רש"י דלוג הוא לטרא עיי"ש ובבכורות (דף נ') פירש"י לטרא מנה כ"ה סלעים א"כ שלשה קבים דהוא שנים עשר לוגין הוא במכוון שלש מאות סלעים ודוק):

(ו) עיי"ל ההשבון דהכסף שהשיב בתחילה לכ"א מהשבטים הי' שלש מאות כסף דנ"ל דכסף הוא מעה כמ"ש בתרגום יונתן (פ' וישב) בעשרים כסף בעשרין מעין דכסף וכמ"ש רש"י בקידושין (דף י"א) דסתם כסף שבתורה מעה דהוא מטבע הפהותה שבצור עיי"ש א"כ שלש מאות כסף הוא שלש מאות מעה והתבואה שקנה כ"א מהשבטים ג"כ הי' השוי' שלש מאות מעין וזה הי' הכסף המושב להם:

דהנה כ"א מהשבטים לקח משא חמור אחד כמ"ש (פ' מקץ) ויפתח האחד את שקו לתת מספוא לחמורו וכמ"ש במד"ר (פצ"א) דגזר יוסף שלא יכנוס אדם בשני חמורים ומבואר בב"מ (דף פ') דמשא חמור לתך שהוא ט"ו סאים ובב"ב (דף צ"א) ת"ר אין יוצאין מארץ לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע אר"ש אימת בזמן שאינו מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה סאה בסלע לא יצא וכ"א במד"ר (פכ"ה) עיי"ש משמע מזה דבשנת רעבון עליל להתייקר עד סאה בסלע וא"כ מה שקנה כ"א מהשבטים משא חמור ט"ו סאה הי' השוי' ט"ו סלעים והנה כ' (פ' תשא) עשרים גרה השקל א"כ ט"ו שקלים הוא במכוון שלש מאות מעה וכיון דבנימין ל"ה בתחילה נתן לו כעת שלש מאות מעה שיהי' בשוה עם שאר השבטים וזה פלא:

(ז) ולהבין מ"ש אא"כ עמדו סאתים בסלע ורש"א אפי' עמדה סאה בסלע נ"ל דמבואר בפאה (פ"ח מ"ז) דבסתם השער ארבע סאים בסלע ובמד"ר (פכ"ב) זרע רב תוציא השדה ר' יהודה ור' נחמי' רי"א זרע סאה ומכניס סאה אר"נ א"כ פרנסה מניין אלא

לטרות ולטרא הוא מאה זוז ולוג משקל שני מאות זוז שהם חמשים סלעים עיי"ש וא"כ קב דהוא ארבעה לוגין הוי משקל שני מאות סלעים נמצא דלפמ"ש דכסף משנה הי' משקל שלשה קבין הוי ששה מאות סלעים ממי' מבואר דהכסף של פעם הראשון הי' שלש מאות סלעים וע"כ נתן יוסף גם לבנימין שלש מאות סלעים וזה פלא:

(ד) באופן אחר י"ל דהנה יש לדקדק דבפעם הראשון צוה יוסף לתת להם צדה לדרך ומדוע לא צוה כן גם בפעם השני (ואף שהי' בדעתו להחזירם מ"מ הי' לו לחוש שיבינו זאת) ונ"ל דמשום שהי' להם בפעם השני כסף משנה ל"ה באפשר ליתן גם צדה לדרך דא"כ הוי יותר משיעור משאוי החמור וא"כ לפ"ז צ"ל דמשקל הצדה לדרך הי' כמשקל הכסף של פעם הראשון ומשו"ה כשהביאו כסף משנה הי' משקלו כמו הכסף הראשון עם הצדה לדרך וע"כ לא נתן כעת צדה לדרך כיון שכבר הי' על החמור כפי שיעור משאו:

והנה הרמב"ן (פ' מקץ) כ' דממצרים לחברון מהלך ששה ימים ומבואר בפאה (פ"ח מ"ז) דאדם צריך ליום שתי סעודות וכל סעודה שלש בצים וזה שיעור כא"פ עיי"ש א"כ צריך ליום לוג שהוא ששה בצים ולששה ימים צריך ששה לוגין ולפמ"ש בפה"מ להרמב"ם בתרומות (פ"י) דלוג משקל ב' לטרות דהוא שני מאות זוז דהיינו חמשים סלעים ממי' עולה משקל ששה לוגין שלש מאות סלעים א"כ מבואר דהצדה לדרך הי' משקל שלש מאות סלעים וממי' לפמ"ש גם משקל הכסף של פעם הראשון הי' שלש מאות סלעים כדי שיהיה הכסף של פעם הראשון עם הצדה לדרך שוה למשקל הכסף משנה של פעם השני א"כ נתן יוסף בפעם הראשון לכ"א מהשבטים שלש מאות סלעים וע"כ נתן גם לבנימין כן וזה פלא:

(ה) באופן אחר י"ל דהנה מסתמא כ"א מהשבטים לקח תבואה כמשא חמור ויוסף שצוה להשיב כספיהם אף דהי' תבואה ביוקר גדול כמ"ש להלן וילקט יוסף את כל הכסף וגו' מ"מ ל"ה יותר משיעור

חמשים סלעים אמנם כ' (פ' מקץ) וכסף משנה קחו בידכם מבואר דבשנה שני' נתיקר השער בכפל משנה הראשונה ממ' כיון דאח"כ הי' מחיר כור תבואה חמשים סלעים הי' מחיר כור תבואה בשנה ראשונה רק חמשה ועשרים סלעים וממ' משא חמור שהוא חצי כור הי' בשנים עשר סלעים וחצי וסלע ארבעה דינרים הרי חמשים דינר ומבואר בקידושין (דף י"ב) דדינר שש מעה א"כ הי' במכוון שלש מאות מעה וכיון דבנימין ל"ה עמהם בתחילה ע"כ נתן לו כעת שלש מאות מעה וזה פלא:

(ט) באופן אחר י"ל דהנה יוסף קנה אדמת מצרים במחיר הזרע שנתן להם וקנה שדה בית כור בעד כור תבואה נו"ל הטעם עפ"מ"ש בתורה (פ' בחוקתי) זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אמנם זה בזמן שהיובל נוהג ואינו קונה רק על יובל אחד דביובל השדה חוזרת למוכר אבל כשאין היובל נוהג צריך לחשוב השוי' במספר השנים שיעמוד ביד הלוקח והנה בערכין (דף כ"ד) מבואר דלרב אליבא דרבנן דיובל חמשים שנה חשבינן סלע לשנה עיי"ש אמנם כ"ז בארץ ישראל דהשדה משובחת כמ"ש בכתובות (דף קי"ב) דחברון מבונה על אחד משבעה בצוען דכ' וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים וכ"כ רש"י (פ' שלח) עיי"ש ממילא במצרים ל"ה שוי' של שדה רק חלק שביעית מארץ ישראל ועולה שוי' בית כור סלע לשבע שנים וישראל היו במצרים רד"ו שנה ואח"כ טבעו המצרים ביב ואף פרעה טבע כמ"ש במכילתא (פ' בשלח) ונתבטלה מלכות מצרים כמ"ש בילקוט שם עיי"ש נמצא דקנה יוסף על מאתים ועשר שנים וזה שלשים פעמים שבע א"כ הי' שוי' של בית כור שלשים שקלים ובב"ב (דף צ"א) ת"ר אין יוצאין מארץ לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע אר"ש אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדה סאה בסלע לא יצא עיי"ש משמע דבשנת רעבון הי' סאה בסלע א"כ במכוון מה שקנה יוסף שדה בית כור על רד"ו שנה בכור תבואה דשניהם שוים שות שלשים שקלים ובדקדוק נפלא:

הראוי לעשות עשרים עושה ששה עשר והראוי לעשות עשר עושה חמש עיי"ש ממ' לר"נ אם השדה עושה חמש במקום עשר הי' היוקר בכפל משאר שנים וע"כ אם בשאר שנים ארבע סאים בסלע הי' היוקר שתי סאים בסלע ומ"ש ר"ש אפי' עמדה סאה צלע נו"ל עפ"מ"ש ר"י זורע סאה ומכניס סאה ואר"נ א"כ פרנסה מניין ונראה דכוונת ר"י דעושה ב' סאים והי' סאה אחת לזרע לשנה שני' ומכניס סאה אחת לצורך שנה זו והנה בפרשה זו כ' והי' בתבואות ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהי' לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכול לטפכם וכ' המפ' דהארבע חומשין הם לארבעה דברים שחשב (א) לזרע השדה (ב) לאכלכם (ג) לאשר בבתיכם (ד) לאכול לטפכם מבואר דהזרע עושה חמשה פעמים חורע סאה עושה חמשה סאים ומניח חומש דהיינו סאה לזרע לשנה שני' וארבע סאים לצורך שנה זו וע"כ יהי' לו כל השנים בשנה נמצא דהחילוק בין שאר השנים לשנת היוקר דבשאר שנים בזורע סאה נשאר לו לצורך שנה זו ארבע סאים חוץ מהסאה שמניח לזרע שנה שני' ובשנת רעבון כשזורע סאה לא נשאר לצורך שנה זו רק סאה אחת וע"כ כיון דבשאר שנים ארבע סאים בסלע הי' בשנת היוקר סאה בסלע דבשאר שנים יש ארבע סאים במקום הסאה שבשנת היוקר ח"פ וברור:

(ח) עי"ל החשבון דכסף שהשיב בתחילה לכ"א מהשבטים הי' שלש מאות מעה דהנה כ"כ דכ"א מהשבטים קנה משא חמור אחד דהוא לתך חצי כור כמבואר בב"מ (דף פ') והנה מחיר התבואה אז במצרים יש ללמוד ממ"ש להלן ותתם השנה ההוא ויבואו אליו בשנה השנית ויאמרו לו וגו' ותן זרע ונחי' ולא נמות והאדמה לא תשם ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה וגו' מבואר דיוסף קנה אדמת מצרים במחיר הזרע שנתן להם וקנה שדה בית כור בעד כור תבואה ומסתמא לא רימה אותם רק הי' אז מחיר התבואה כך והנה מפורש בתורה (פ' בחוקתי) דבית כור שוה חמשים שקלים ממ' הי' מחיר כור תבואה

עכ"פ מבואר דשדה בית כור על רד"ו שנה דעולה השוי' שלשים שקלים קנה יוסף בכור תבואה ומוכרה דהי' שוי' של כור תבואה שלשים שקלים וממי' משא חמור חצי כור הי' השוי' ט"ו שקלים ולפמ"ש (פ' תשא) עשרים גרה השקל עולה במכוון שלש מאית מעה וזה פלא:

(י) **עז"ל** הטעם דנתן יוסף לבנימין שלש מאות כסף דהוא שלש מאות מעה כנ"ל עפמ"ש רש"י (פ' וישב) וישב ראובן ובמכירתו ל"ה שם שהגיע יומו לילך ולשמש את אביו משמע דהשימוש על כל השבטים בשוה וכ"א שמש ביומו א"כ באותן כ"ב שנים של"ה יוסף אצל אביו ניתוסף חלק שימשו ביום המיוחד לו על שאר האחים וממי' שורת הדין שיוסף יפרע להם שכר עבודה כשמשו במקומו אמנם להשבטים אין טענה ע"ז דהם היו הגורמים בדבר שמכרוהו ורק לבנימין של"ה במכירתו ומ"מ ניתוסף לו עבודה במקום יוסף זה רצה יוסף לפרוע לו וע"כ נתן לו שלש מאות מעה דכך עולה שכרו:

והחשבון דהנה בפענח רזא (פ' בא) ובב"י או"ח (סי' ל"ב) דבשנה יש שלשה מאות ימי החול ולזה מרמו השי"ן של תפילין עיי"ש א"כ אין לחשוב שכר עבודה של שנה רק משלש מאות ימים והשבטים היו י"ב ממי' הי' לכ"א לשמש חמשה ועשרים ימות החול בשנה וא"כ כשגלה יוסף מן אביו כ"ב שנה יש לחשוב כ"ב פעמים כ"ה וזה כמו י"א פעמים חמשים וניתוסף לכ"א מהי"א שבטי' שנשארו לשמש במקום יוסף חמשים יום והנה במד"ר (פס"א) דשכר עבודה דינר ליום עיי"ש ודינר הוא שש מעה א"כ במכוון דשכר עבודה של חמשים יום ששמש בנימין את אביו עביר יוסף עולה שלש מאות מעה וע"כ נתן לו יוסף זה בשכרו ולשאר השבטים ל"ה צריך ליתן כנ"ל וזה פלא:

(יא) **עז"ל** הטעם שנתן יוסף לבנימין שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות משום דמה שנתן להעשרה אחים לאיש חלפות שמלות הי' משום שהם אחיו מן האב וזה בתורת כיבוד אב כמ"ש הראשונים דזה ענף כיבוד וכמ"ש

בכתובות (דף ק"ג) כבד את אביך ואת אמך כו' וי"ו יתירה לרבות את אחיך הגדול עיי"ש וכ' ולאביו שלח כזאת ופי' הראב"ע ואו"ח דשלח לו ג"כ חלפות שמלות עיי"ש (ומ"ש הרמב"ן ששלח לו כמו לבנימין אינו מוכרח) וזה בודאי בתורת כיבוד אב וע"כ כנגד זה נתן לבנימין שהי' אחיו גם מן האם בתורת כיבוד אם ומבואר בכריתות (דף כ"ח) איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים עיי"ש ע"כ נתן יוסף בשביל כיבוד אם במכוון כמו שנתן בשביל כיבוד אב דהנה השוי' של חלפות שמלות יש ללמוד ממ"ש בכתובות (דף ס"ד) נותן לה כלים של חמשים זוז משנה לשנה ומבואר במדכ"י ב"ב (פ"א) דגם מלבושים של איש שוים חמשים זוז עיי"ש ובכתובות (דף ס"ה) אמר אביו חמשים זוזי פשיטי שמינית שבצורי וזה ששה דינר ורבע דינר עיי"ש מעתה נבא לחשבון בשביל כיבוד אב נתן לעשרה אחיו מן האב לכ"א חלפות שמלות וגם לאביו שלח כזאת וגם לבנימין הי' צריך ליתן חלפות שמלות אחד בשביל האחות מן האב הרי שנים עשר חלפות שמלות ועולה השוי' י"ב פעמים ששה דינר ורבע וזה חמשה ושבעים דינר ממילא גם בשביל כיבוד אם הי' נותן ע"ה דינר וע"כ הוסיף לבנימין שלש מאות כסף דהיינו שלש מאות מעה כנ"ל וזה חמשים דינר ועוד ארבע חלפות שמלות דעולה שוים כ"ה דינר והוי במכוון ע"ה דינר להשוות כיבוד אם עם כיבוד אב והש"ס מדייק למה נתן שמלות במספר חמש הי' לו ליתן חלפות שמלות אחד כמו לשאר אחים והשאר במעות להשוות כיבוד אם עם כיבוד אב וע"ז משני רמז רמז לו וכו' ועכ"פ כיון דמה שנתן לבנימין הי' בדין ל"ה שום קנאה לשאר אחים וזה פשוט ופלא:

(יב) **ויאמר** יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע חרעתם את האדמה והי' בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וגו' מבואר דבשביל שקנה את האדמה צוה ליתן חלק חמישית התבואה לפרעה דשוי' של שדה הוא חמישית מהתבואה שגודלת:

וַיִּלְכָּא הַטַּעַם דהנה מפורש בתורה (פ' בחוקתי) זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף דשדה שזורעים בה כור שוה חמשים שקלים ליובל אחד ומביאר בערכין (דף כ"ד) דלשמואל אליבא דר' יהודה דשנת חמשים עולה לכאן ולכאן נותן סלע ושתי פונדיונים לשנה וזה חמשים פונדיונים דסלע מ"ה פונדיונים עיי"ש ובקידושין (דף י"ב) מביאר דפונדיון שנים עשר פרוטות עיי"ש הרי דשוי' בית כור לשנה שש מאות פרוטות (וגם לרב אליבא דרבנן דחשבינן סלע לשנה הנה ר"א הקליר ביוצר (פ' שקלים) חושב סלע שמונה מאות פרוטות וזה למ"ד בקידושין שם דשמונה פרוטות באיסר נמצא דלמ"ד שש פרוטות באיסר הוי הסלע שש מאות פרוטות):

והנה בב"מ (דף ק"ה) וכמה כדי נפילה ר' אמי א"ר יוחנן ארבעה סאים לכור והגי' הגר"א מוילנא זצ"ל ארבעה קבים לכור עיי"ש וכו' שלשים סאה וסאה ששה קבים הרי ק"פ קבים בכור וכיון דמזרע ארבעה קבים גדל כור שהוא ק"פ קבים נמצא דהזרע הוא חלק מ"ה ממי' כשזורע כור גדל מ"ה כורים:

והנה בכריתות (דף י') מכאן אתה למד לעשירית האפה שהיא בפרוטה עיי"ש וא"כ איפה שהוא ג' סאה הוא בעשרה פרוטות וכו' שהוא עשרה איפות במאה פרוטות ולפי"ז עולה חמשה וארבעים כור ארבע אלפים וחמש מאות פרוטות אך מה דיליף הש"ס עשירית האיפה בפרוטה מיירי בחטים דהא מיירי במנחה עיי"ש ובקרא כ' זרע חומר שעורים ובכתובות (דף ס"ד) המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבים חטים או ארבעה קבים שעורים א"ר יוסי לא פסק לה שעורים אלא ר' ישמעאל שהי' סמוך לאדום ומפרש הש"ס לא פסק שעורים כפלים בחטים אלא ר' ישמעאל שהי' סמוך לאדום מפני ששעורין אדומיות רעות הן עיי"ש ובפסחים (דף מ"ח) וכמה שיעור עיסה ר' ישמעאל בנו ש"ר יוחנן בן ברוקה אומר בחיטין קבין ובשעורין שלשת קבין והתניא ריב"ש ריב"ב אומר בחיטין שלשת קבין ובשעורין ארבעה קבין ל"ק הא בחסיכתא הא במעלייתא אר"פ ש"מ גריען חיטי חסיכתא

מחיטי מעלייתא טפי מדגריען שערי חסיכתא משערי מעלייתא דאילו התם תילתא והכא רבעא מבואר דהחילוק בין שעורים רעות ליפות רביע וכיון דשעורים רעות צריך ארבעה קבים במקום שני קבים חטים שוב שעורים יפות א"צ רק שלשה קבים וכמ"ש בפסחים שם בחיטין קבין ובשעורין שלשת קבין ממי' זרע חומר שעורים שגדל מ"ה כורים שעורים אינו שוה רק כשלשים כורים חטים וכיון דשוי' של כור חטים מאה פרוטות עולה שוי' של שלשים כורים שלש אלפים פרוטות:

א"כ מכון ממש דכיון דאמרה תורה זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף דהיינו שש מאות פרוטות לשנה והשעורים שגדל בהשדה בית כור דהיינו מ"ה כורים עולה השוי' שלש אלפים פרוטות הרי דשוי' של השדה נחשב חלק חמישית מהתבואה הגדל בה ע"כ שפיר אמר יוסף דבשביל שקנה השדה לפרעה יתנו חלק חמישית מהתבואה לפרעה והכל ע"פ תורה וזה פלא גדול:

(יג) **והנה** הראב"ע והרשב"ם כ' דמקודם נתנו לפרעה מעשר וכעת אחר שקנה מהם אדמה צוה ליתן חומש עיי"ש מבואר דבשביל השדה צוה ליתן עוד מעשר דשוי' של השדה הוא מעשר מהתבואה שגודלת:

וַיִּלְכָּא הַטַּעַם עפ"מ"ש (פ' בחוקתי) זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ובערכין (דף כ"ד) יש מ"ד דנותן סלע ושתי פונדיונים לשנה דהיינו חמשים פונדיונים עיי"ש והנה בב"מ (דף ק"ה) כמה כדי נפילה ר' אמי דילי' אמר שמונת סאים לכור עיי"ש וכו' שלשים סאה נמצא דגידול התבואה ארבע פעמים כפי הזריעה פחות חלק ט"ז וא"כ בזרע בית כור גדל שלשה כורים ושלשה רבעי כור וא"כ נמצא דבזרע בית כור הוא משתכר בשנה שני כורים ושלשה רבעי כור וזה פ"ב סאים וחצי והנה בפאה (פ"ח מ"ז) דהשער ארבע סאים חטים בסלע ולפ"מ"ש בכתובות (דף ס"ד) דחטים שוים כפלים כשעורים עיי"ש עולה שמונה סאה שעורים בסלע וממי' פ"ב סאה וחצי עולה עשרה סלעים ודינר ורבע דינר וכיון דסלע מ"ה פונדיונים הרי ארבע מאות ותשעים וחמשה פונדיונים

אמנם מ"ש בפאה ד' סאים בסלע פי' הרע"ב שכן מוכרים התבואה בשוק עיי"ש והנה בדמאי (פ"ג מ"ב) הלוקח ירק מן השוק ונמלך להחזיר לא יחזיר עד שיעשר מבואר דפירות ותבואה הנמכר בשוק הם דמאי וצריך לעשרן וכ"א במנחות (דף ל"א) לך קח לך מן השוק ועשר עליו עיי"ש והנה בדמאי (פ"א מ"א) מבואר בהרע"ב דבדמאי א"צ להפריש רק תרומת מעשר דלא נחשדו ע"ה על תרומה גדולה והמעשרות מפרישן והן לעצמו עיי"ש א"כ הלוקח תבואה בשוק צריך להפריש תרומת מעשר דהוא אחד ממאה ממילא מה דשעורים פ"ב סאה וחצי שוה תצ"ה פונדיונים הוא משום דהקונה יודע שצריך להפריש א' ממאה

אבל תבואה מתוקנת ה' שוה חלק מאה יותר והיינו חמשה מאות פונדיונים והנה מ"ש בתורה זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף מיירי במקדיש שדה אחוזה דפטור מתרומות ומעשרות א"כ זרע חומר שעורים שמשכר הקדש בגידולה בשנה פ"ב סאה שעורים וחצי עולה השוי' חמשה מאות פונדיונים וכ' התורה שוי' של השדה חמשים שקל כסף ליובל דהוא חמשים פונדיונים לשנה כנ"ל נמצא דשיער הכתוב שוי' של שדה מעשר משוי' של התבואה שגדל בה א"כ עשה יוסף ע"פ תורה מה שצוה ליתן לפרעה מעשר בשביל שקנה לו האדמה וכאן השתכרו כל התבואה שגדלה כיון דהזרע ל"ה שלהם רק של יוסף וזה פלא:

ויחזי

(א) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור וגו' וכ' התרגום אחימינון לידוהי: ונ"ל דענין מנשה ואפרים הוא מנשה כנגד סור מרע כמ"ש (פ' מקץ) ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי והוא מלשון עמל ואון שכבר סר מעון ונשכח ממנו ואפרים כנגד עשה טוב כמ"ש ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלקים בארץ עניי והיינו מעשים טובים כמ"ש רש"י (פ' נח) שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים והנה בפסוק כ' מקודם סור מרע ואח"כ ועשה טוב שמקודם צריך האדם לעשות תשובה על החטאים ואח"כ לעשות מצוות ומעשים טובים דאם אינו סר מרע ע"ז כתיב בתהלים (נ) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי וגו' אמנם כ' כל הסה"ק שאם ימתין האדם לעסוק בתורה ומצוות עד שיתקן הרע אזי ילכו כל ימיו ח"ו ולא יתקן כי ע"י העוונות נתרחק מן הקדושה כרחוק מזרח ממערב כמאה"כ בירמי' (ב) ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ה' אלקיך דיש דבר מר שהאדם רואה תיכף שהוא מר ולא טוב גם יש דבר המתוק לחיך אבל אח"כ מזיק לגוף והוא רע ולא מר וזה לא נראה תיכף רק מרגיש

אחר כך והוא בחי' ידיעה ולא ראי' ועל זה אמר כי החטאים הם תרתי לריעותא שהוא תיכף מר וגם הוא רע אח"כ שנתרחק מן הקדושה וקשה מאוד להתקרב וע"כ אמר ודעי וראי כי רע ומר היינו בחי' ידיעה על הרע שנולד אח"כ על זמן רב וגם בחי' ראי' על המר שהוא תיכף וע"כ העצה רק להיות בורח מן הרע היינו עזיבת החטא שלא ירצה לחטא עוד ובוה הוא יוצא מגדר רשע ושוב עכ"פ המצוות ומע"ט אינם נופלים לעומקי הקליפות ויסגל מצוות ומעשים טובים כדי להתקרב על ידם להקדושה כמ"ש במד"ר (פ' אחרי) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ר' נתן ור' אחא בשם ר' סימון אמר אם עשית חבילות עבירות עשה כנגדן חבילות של מצוות עיי"ש ועי"ז יוכה לתשובה שלימה להיות סור מרע באמת כמ"ש הרמב"ם (פ"ב מה"ת ה"ב) ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם ובוה י"ל הרמז במ"ש (פ' משפטים) לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בוקר דהכתוב מזהיר לא תזבח על חמץ דם זבחי היינו שכ"ז שהחמץ מצוי אצלו והוא מלוכלך בחטאים ועוונות גם המצוות ומע"ט מתקלקלים וצריך עכ"פ מקודם לעזיבת החטא וכדי שלא יחשוב שצריך מקודם לתקן הכל בתשובה שלמה וירצה להמתין ע"ז